

Datainnhenting, kvalitet og etikk i folkeforskning

Arbeidsverksted nr 2

RefLab: Verktøy for refleksiv praksis i
miljørelatert folkeforskning

29.08.2024, NIVA, Oslo

Velkommen og mål for dagen

- Bli kjent og knytte nye kontakter
- Refleksjon rund **relevante aspekter knyttet til datainnsamling** for å bedre kunne innrette folkeforskningsprosjektet for å oppnå formålet og de mål som er satt
- Inspirasjon til ressurser man kan bruke i egne prosjekter for refleksjon og avveininger

Agenda 29.08.24

09:30 *Kaffe og te med noe til, registrering*

10:00 **Velkommen! Introduksjon og mål for dagen** (v/Line Barkved og Cecilie Baann NIVA)

10:15 **Kafedialog rundt bordene.**

10:30 **Miljørelatert folkeforskning og folkeforskningsdata fra ulike perspektiv og erfaringer – forvaltning, frivillige, forskning**

- Bruk av folkeforskningsdata i Norges første interkommunale naturmangfoldsplan og andre forvaltningsoppgaver - Lars Selbekk (prosjektleder i Haldenvassdraget vannområde)
- Hvordan lage ryddeprotokoller som fungerer for folk- erfaringer med ryddenorge.no - Silje Marie Kristiansen (Hold Norge Rent)
- Muligheter og begrensninger i folkeforskningsdata på forsøpling - Jannike Falk-Andersson (NIVA)

11:05 **Aktivitet 1: Datakvalitet – hva og hvordan? Ulike avveininger knyttet til innhenting og bruk av folkeforskningsdata**

11:35 **Lunsj**

12:05 **Aktivitet 2: Gir gode protokoller gode folkeforskningsprosjekter?**

12:35 **Erfaringsdeling fra aktiviteter**

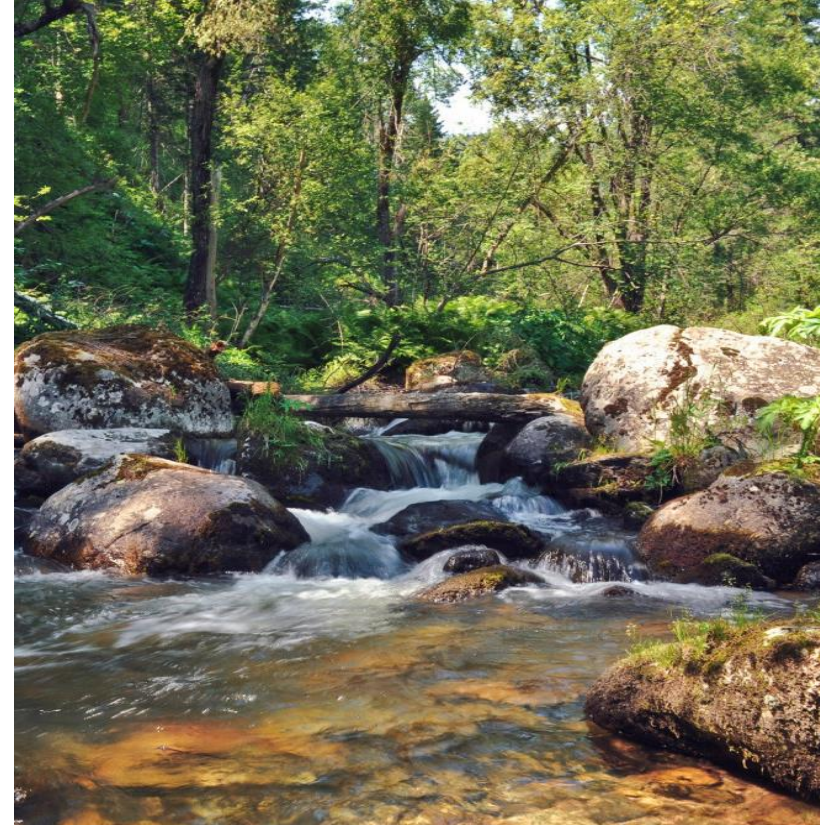
12:45 **Oppsummering og avrundning**

- Nøkkelinnsikter vi tar med hjem
- Neste arbeidsverksted

13:00 **Vel hjem!**

Introduksjon: RefLab: Verktøy for refleksiv praksis i miljørelatert folkeforskning

- **Formål:** Utvikle kompetanse om inkludering av innbyggere og frivillige gjennom hele prosjektforløpet i miljørelatert folkeforskning og hvordan reflektere rundt roller og rollehensyn.
- Kjernen i prosjektet er **3 refleksjons- og arbeidsverksteder** + deling av innsikter og verktøy i en **tilgjengelig ressursoversikt**.
- **Målgruppe:** Alle som arbeider med miljørelatert folkeforskning. Ønsker en *bredt sammensatt deltagergruppe* inkludert deltakere uten formell forskerbakgrunn, forvaltning, og forskerutdannede.
- **Prosjektperiode:** Jan – Des 2024
- **Finansering:** Forskningsrådet
- **Nettside:** <https://www.niva.no/prosjekter/reflab>

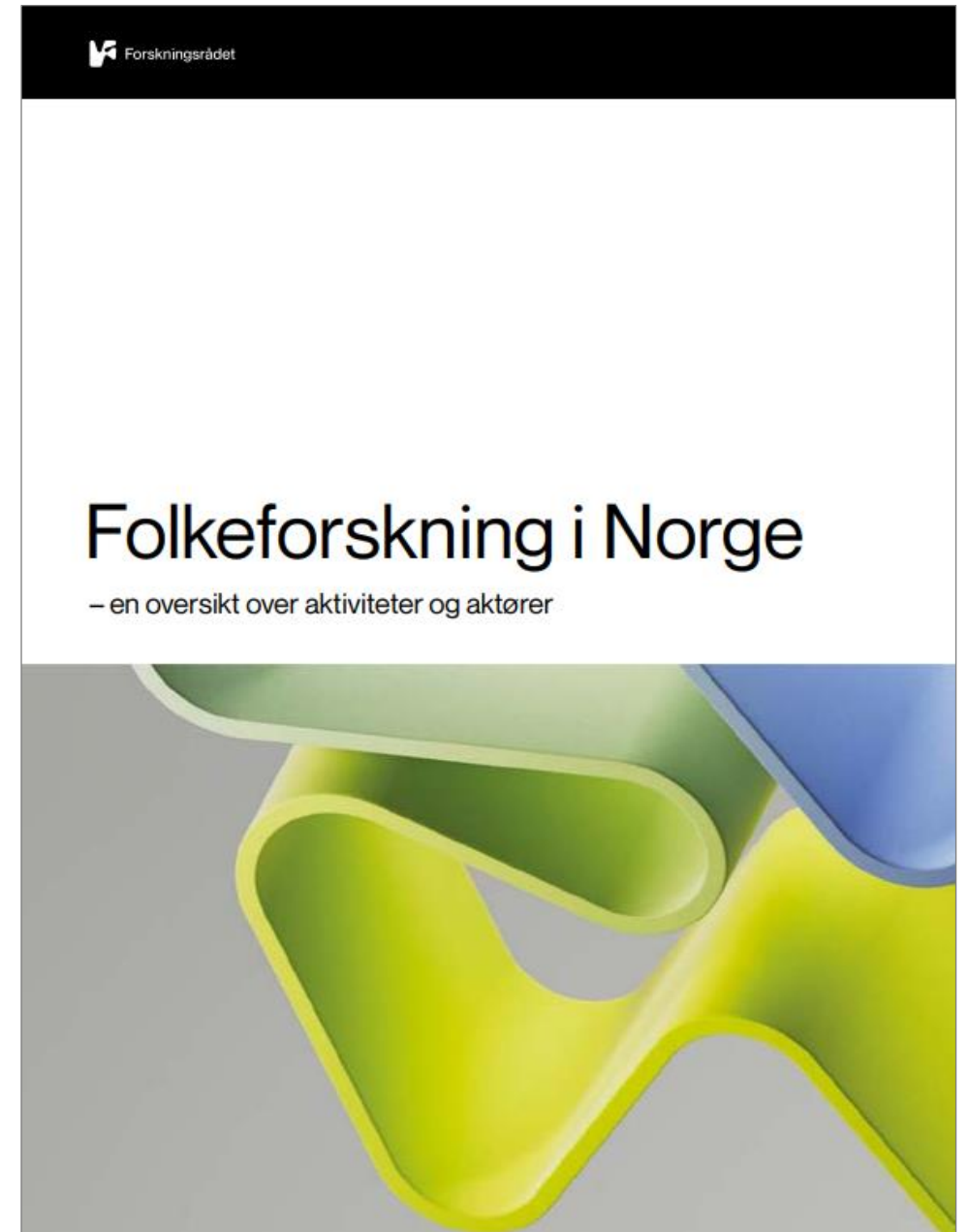

Hvem er vi i prosjektets arbeidsgruppe?

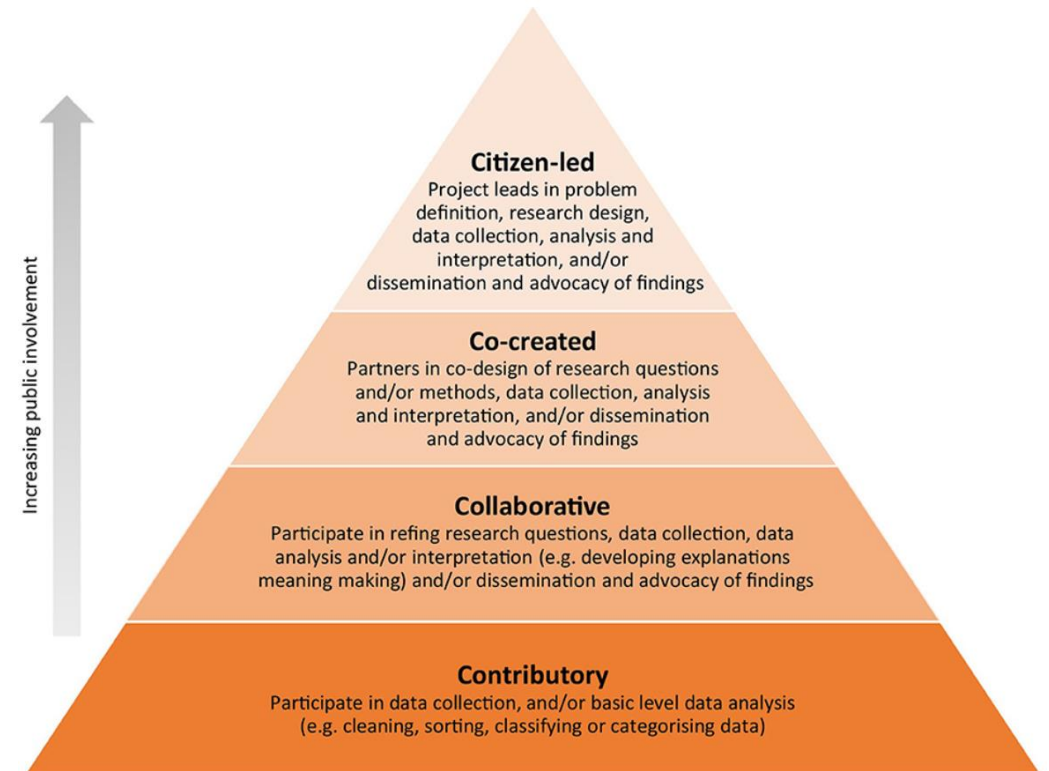
Hva er folkeforskning?

Folkeforskning er en norsk oversettelse av begrepet **Citizen Science**. Som overordnet begrep dekker folkeforskning aktiviteter der **ikke-forskere** på ulike måter involveres i forskning, og hvor sluttresultatet er ny kunnskap eller innsikt.

Datainnhenting i folkeforskningsprosjekter

- Forrige workshop:, rolleforståelser, involvering, maktforhold
- Idag: Hvordan sørge for at datainnhenting i folkeforskningsprosjekter bidrar til gode data og til gode opplevelser for alle i samsvar med forskningsetiske prinsipper?
 - Hva er gode data og datakvalitet?
 - Hvilke etiske dilemma står man ovenfor i folkeforskningsprosjekter?
 - Hvordan hender datainnhenting sammen med forrige ukes tema – rolleforståelser?

[Marks et al. 2022](#). "A scoping review of citizen science approaches in chronic disease prevention." *Frontiers in Public Health* 10: 743348.

Vi spurte dere: Hva syntes du er særlig viktig å tenke på når det er snakk om datainnhenting og datakvalitet i folkeforskning

Hva dataen kan brukes til

1. Undersøk mulighetsrommet for involvering av innbyggere i datainnhenting innen du begynner å involvere folk. 2. Ta utgangspunkt i de konkrete menneskene og deres lokale ressurser for å få innsikt som er direkte relevant for forskningen. 3. Velg forskningsmetoder som er tilpasset målgruppen og gir best data, og diskuter gjerne metoder sammen med målgruppen.

At datakvalitet ikke bare er en spesifikk ting.

Kvalitetssikring

Datakvalitet: Hva er godt nok og at publikum for feedback på sine målinger og at man setter data sammen med "vitenskapelige" data

Å honorere bidragsyterne, gi dem opplevelsen av å få noe tilbake, anerkjennelse for resultater om de blir brukt.

Prioriteringer når det gjelder å ikke be frivillige om for mye

At metode og teknologi er intuitivt og uproblematisk for brukerne, slik at teknologien og brukeropplevelsen ikke blir et hinder for deltakelse.

At dataene blir grundig kvalitetssikret, og de blir synliggjort hvordan de har blitt hentet inn (folkeforskning vs. forskning/vannforvaltning) slik at man kan skille på dataene når man ved senere anledninger ønsker å bruke dataene i analyser og modelleringer.

Det kommer an på hva innhentet data skal brukes til, men jeg synes det er viktig å tenke på hvordan man gjør det for det øker dermed sjansene for at dataene blir brukt.

Enkle og presise instruksjoner til aktørene som deltar. God dialog eller tilbakemelding til aktørene som deltar så de føler seg ivaretatt. Seriøse aktører som følges opp så dataene blir brukbare for forskningen.

Å sikre at dataene vil bli brukt og være tilgjengelige slik at man opplever at det er nyttig og viktig arbeid å samle det inn og at det faktisk tas i bruk

Datainnhenting og datakvalitet

- Hvem skal bruke dataene og hva skal de brukes til?
 - Kan dette endre seg underveis?
- Hvor tilgjengelig er de og for hvem?
- Hvem lager protokoll/prosedyre for datainnhenting?
 - Finnes det rom for å lagre data utover protokoll?

- Hvorfor er disse spørsmålene viktige å stille seg?
- Hvordan kan man skape rom i et (tverrfaglig/multikulturelt/flerspråklig) folkeforskningsprosjekt til å diskutere disse spørsmålene?

[GIDA – CARE Principles for indigenous data governance](#)

[Wilkinson et al. 2016](#). The FAIR Guiding Principles for scientific data management and stewardship. *Scientific data*, 3(1), pp.1-9.

...og hva som er særlig viktig å tenke over når det kommer til etikk i folkeforskningsprosjekter?

Myndighetsansvar
versus dugnad

Personvern

At folkeforskerne
får noe tilbake. At
de føler det nytter.

Særlig viktig å sikre at
deltakerne behandles med
respekt og at deres bidrag
anerkjennes, samtidig som
man unngår stigmatisering
av sårbare grupper i
formidlingen av
forskningsresultatene.

Tenke over koblinger
mellom kommunikasjon
og etikk

Som med all annen forskning (spesielt der mennesker er involvert) er det viktig å reflektere over forskningsetikk og god forskningspraksis - med åpenhet, ansvarlighet, ansvar og tillit til hvordan forskning utføres.

Dyrevelferd dersom det har med dyr å gjøre – f.eks innsamling av prøver fra fisk. Ivaretagelse av innsamlere, men også forskere mtp data som evt. må forkastes. Det kan ligge forventninger hos innsamlere eller i prosjekter, men viktig å gjøre det rette selv om det resulterer at forskningen ikke kan gjennomføres.

Etikk og datainnhenting i folkeforskning

- Folkeforskning: Forskningsetiske prinsipper
 - Sannhetsforpliktelser: Redelig, sannferdig og etterrettelig forskning av god kvalitet
 - *Respekt* for likeverd, frihet og selvbestemmelse
 - *Beskyttelse* mot risiko for skade og urimelig belastning
 - *Rettferdighet* i prosedyrer og fordeling av goder og byrder
- Informert samtykke og personvern
- Folkeforskning:
 - Ethics of protection vs ethics of empowerment
 - Integritet og ansvarsfølelse i ulike roller: Personlige verdier, profesjonelt, nabo, familiemedlem
 - Forskning som et offentlig gode, som involvere innbyggere i refleksjon over samfunnsbehov

Introduksjon rundt bordet

Introduser deg selv og kort din erfaring med folkeforskning.

Identifiserer du deg mest som en datainnsamler eller en som bruker folkeforskningsdata?

Miljørelatert folkeforskning fra ulike perspektiv og erfaringer

- Bruk av folkeforskningsdata i Norges første interkommunale naturmangfoldsplan og andre forvaltningsoppgaver - Lars Selbekk (prosjektleder i Haldenvassdraget vannområde)
- Hvordan lage ryddeprotokoller som fungerer for folk- erfaringer med ryddenorge.no - Silje Marie Kristiansen (Hold Norge Rent)
- Muligheter og begrensninger i folkeforskningsdata på forsøpling - Jannike Falk-Andersson (NIVA)

Kort pause 😊

Aktivitet 1: Refleksjon rundt datakvalitet – hva og hvordan?

Ulike avveininger knyttet til innhenting og bruk av folkeforskningsdata

Datakvalitet har flere dimensjoner

Tabell 8. Eksempler på ulike datakvalitetsdimensjoner for folkeforskningsdata (Alabri og Hunter 2010).

Data quality dimensions
Accessibility
Appropriate amount of information
Believability
Completeness
Concise representation
Ease of manipulation
Free of error
Interpretability
Objectivity
Relevancy
Reputation
Security
Timeliness
Understandability
Value-added
....

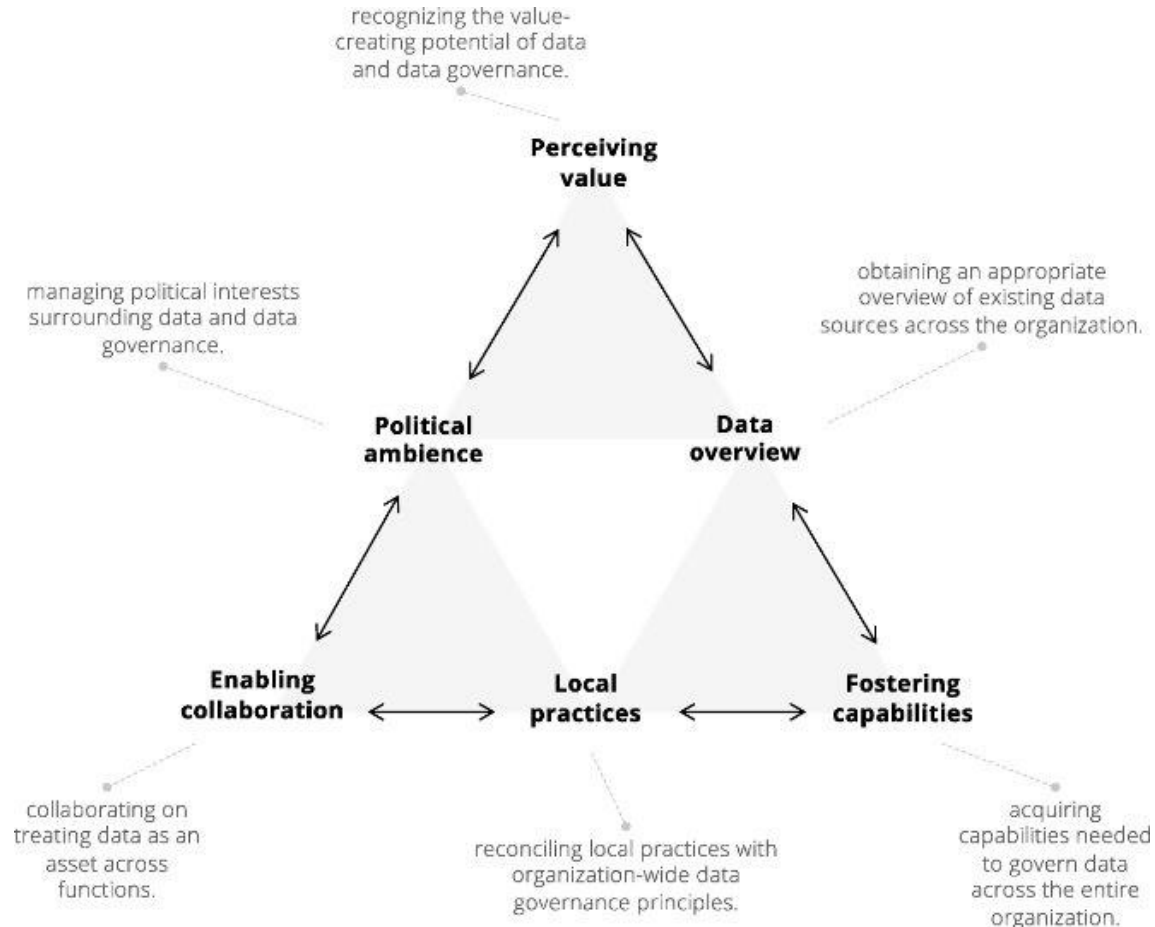
Tabell 7. Datakvalitetselementer for romlige data (van Oort 2006).

Quality dimension	Details
Lineage	Description of the history of the dataset.
Positional accuracy	How well the coordinate value of an object in the database relates to the reality on the ground.
Attribute accuracy	Objects in a geographical database are represented not only by their geometrical shape but also by additional attributes.
Logical consistency	Internal consistency of the dataset.
Completeness	How many objects are expected to be found in the database but are missing, as well as an assessment of excess data that should not be included.
Usage, purpose and constraints	A fitness-for-purpose declaration that should help potential users in deciding how the data should be used.
Temporal quality	A measure of the validity of changes in the database in relation to real-world changes and also the rate of updates.

Hentet fra: <https://niva.brage.unit.no/niva-xmlui/handle/11250/2651440>

Aktivitet 1: Refleksjon rundt datakvalitet – hva og hvordan? Ulike avveininger knyttet til innhenting og bruk av folkeforskningsdata

Dataforvaltning er ofte en kompleks prosess med flere aktører involvert

Aktivitet 1: Refleksjon rundt datakvalitet – hva og hvordan? Ulike avveininger knyttet til innhenting og bruk av folkeforskningsdata

Hva betyr god datakvalitet? Hva betyr gode folkeforskningsdata?

Hvordan prioritere uten å “cherry-picke” (velge bort de aspekter som er vanskelig...)?

Hvordan avgjøre hva som skjer med dataene etter innsamling? Og hvem avgjør dette?

Med utgangspunkt i de innledende presentasjonene - og gjerne et av dagens miljøtema naturmangfold eller plastforsøpling – diskuter.

Noter noen punkter på post-its underveis – til gjennomgangen på slutten av dagen.

Lunsj ☺

30 minutter

Miljøutfordring: Plastforsøpling

Refleksjon rundt:

Aktivitet 2: Gir gode protokoller gode folkeforskningsprosjekter?

Dokumenter plastsøppelet på bordet ved å bruke en eller to protokoller i gruppa

- Hva kan dere si utfra datasettet?
- Hva kan dere ikke si?
- Hva tror dere dataene skal brukes til?
- Hvordan vil dere gå frem for å gi tilbakemelding på utformingen av protokollen?
- Oppleveres det meningsfylt?
- Hvilken nytte kan teknologiske løsninger ha, og hvilke utfordringer?

Oppsummering og avrunding

- Nøkkelinnsikter vi tar med hjem
- Verktøykasse/ressurssamling
- Tredje og siste møte:
 - **18.oktober:** Miljømessig og sosial bærekraft med folkeforskning - overganger mellom innbyggerinvolvering, folkeforskning og medvirkning

Takk for idag 😊

Håper vi sees til 18.oktober!

<https://www.niva.no/prosjekter/reflab>